

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De betekenis van de meerwaardeclausule bij agrarische bedrijfsopvolging

Mellema, T.J.

Citation

Mellema, T. J. (2021). De betekenis van de meerwaardeclausule bij agrarische bedrijfsopvolging. *Tijdschrift Voor Agrarisch Recht*, 2021(7/8), 333-337. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3277214>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3277214>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De betekenis van de meerwaardeclausule bij agrarische bedrijfsopvolging

prof. mr. T.J. Mellema – Kranenburg¹

1. Inleiding

Voor een bedrijfsopvolger is het veelal moeilijk de overnameprijs van een onderneming te financieren. Dat geldt voor veel ondernemingen, maar zeker voor agrarische ondernemingen, waarbij het gezien de grondgebondenheid om enorme bedragen gaat. Daarbij komt dat de onderneming veelal voor de overdragende ondernemer het belangrijkste vermogensbestanddeel is, dat hij heeft.

De onderneming omvat vaak het familievermogen dat al generaties lang in het landbouwbedrijf zit en dat de ondernemer dan ook weer wil overdragen aan de volgende generatie.

Behalve het zakelijke aspect van het kunnen financieren van de overnameprijs, speelt de emotie een belangrijke rol: liever het bedrijf tegen een lage(re) prijs overdragen aan de zoon of dochter dan het bedrijf tegen een marktconforme waarde verkopen. Maar dat heeft wel consequenties voor de afscheidnende ondernemer en -op termijn- zijn erfgenamen.

Om een uitweg te vinden tussen de ratio van een goede overnameprijs en de emotie van de betaalbare prijs door zoon of dochter ² wordt steeds vaker een zogenoemde meerwaardeclausule³ opgenomen in de akte van overdracht, het vennootschapscontract of het testament (ingeval van overgang na overlijden).

In dit opstel zal ik een aantal aspecten bespreken die bij een meerwaardeclausule vanuit civielrechtelijk oogpunt van belang zijn, zoals de verhouding tot de legitieme portie, de inhoud van het vennootschapscontract, wat is een minimum overnamewaarde, over welke termijn moet een meerwaardeclausule zich uitstrekken?

2. Wat is een meerwaardeclausule?

In het bovenstaande zijn al enkele beweegredenen genoemd om een meerwaardeclausule op te nemen bij bedrijfsoverdracht, maar wat is een meerwaardeclausule nu eigenlijk?

Een meerwaardeclausule is een clausule waarbij de aanspraak op de waardeontwikkeling van een goed over een langere periode wordt uitgespreid, zodat de belanghebbenden, meestal deelgenoten of erfgenamen, langer in de waardeontwikkeling van goederen of een onderneming kunnen participeren.

Een dergelijke clausule kan bij bedrijfsoverdracht, maar bijvoorbeeld ook bij de verdeling van een nalatenschap of een verdeling na echtscheiding, worden opgenomen.

Op deze manier wordt het economische belang (ook een eventuele minderwaarde kan worden gedeeld, al komt dan niet veel voor) na overdracht nog steeds gedeeld.

Het gecompliceerde bij het redigeren van een meerwaardeclausule is echter dat de meerwaarde die een onderneming heeft vaak niet alleen afhangt van de waarde die de goederen zoals die bij de overdracht aanwezig waren hadden, maar ook van wat er sindsdien met die goederen of de onderneming is gebeurd. Is er verbouwd of bijgebouwd, is de grondkwaliteit verbeterd, zijn er overheidsmaatregelen getroffen die invloed hebben op de waarde van de onderneming, denk aan wijziging van een bestemmingsplan of andere ontwikkelingen.

3. De inhoud van een meerwaardeclausule

Om de hierboven geschetste problemen te voorkomen, is het gewenst de meerwaardeclausule zo 'strak' mogelijk te formuleren. Voor uitleg, ook wel Haviltexen⁴ genoemd, mag er eigenlijk geen ruimte zijn.

In de praktijk blijkt helaas dat bij uitvoering van de meerwaardeclausule de inhoud toch niet altijd

1. Prof. mr. T.J. Mellema - Kranenburg is hoogleraar Familievermogensrecht Universiteit Leiden en notaris bij Verhees Notarissen.

2. Of een ander familielid.

3. Ook wel genoemd anti-speculatieclausule of vreemdingsclausule.

4. Genoemd naar de zaak die leidde tot de uitspraak van HR 13 maart 1981, NJ 1981, 635.

duidelijk genoeg is. Zo ook in de casus die leidde tot de uitspraak van de Hoge Raad van 17 juli 2020. De Hoge Raad oordeelde weliswaar in dit geval dat het een art. 81 lid 1 RO-zaak 5 betrof, maar de conclusie van de A-G Rank-Berenschot⁶ over de uitleg van de meerwaardeclausule, waarin de A-G het hof volgde, is zeer lezenswaardig.

Het ging in deze uitspraak om de verkoop van deels bebouwde percelen van A aan 'De Kleine Meierij' (een woonstichting). De percelen waren bestemd als bouwterrein voor de bouw van woningen.

In de leveringsakte was de volgende meerwaardeclausule opgenomen:

'Partijen zijn nog met elkaar overeen gekomen dat als koper op (een van) de bij deze akte aangekochte percelen grond substantieel commerciële ruimtes bouwt of doet bouwen, koper verplicht is nader met verkoper in onderhandeling te treden over een eventuele winstdeling.'

Vijftien jaar later wordt er een supermarkt gevestigd op het terrein en beroept A zich op de meerwaardeclausule.

De Kleine Meierij stelt dat een beroep op de meerwaardeclausule niet opgaat omdat De Kleine Meierij slechts verplicht zou zijn in onderhandeling te treden over een eventuele winstdeling indien De Kleine Meierij zelf commerciële ruimtes zou bouwen of doen bouwen op de bewuste percelen.

A begint een procedure tegen De Kleine Meierij.

De rechtbank wijst de vordering van A af, maar het hof stelt A in het gelijk:

'9.1.4. De uitleg van een schriftelijke contractsbepaling dient niet plaats te vinden op grond van alleen maar de taalkundige betekenis van de bewoordingen waarin de bepaling is gesteld. Voor de uitleg komt het immers aan op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan deze bepaling mochten toekennen, op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten (Haviltex). Bij deze uitleg dient de rechter rekening te houden met alle bijzondere omstandigheden van het gegeven geval.'

Anders dan De Kleine Meierij betoogt geldt de objectieve maatstaf voor de uitleg van notariële leverings- en vestigingsakten niet voor de uitleg van de daaraan ten grondslag liggende obligatoire partijafspraken (zie onder meer HR 8 juli 2016, ECLI: NL: HR: 2016: 1511). De meerwaardeclausule waar het om gaat speelt een rol in de verhouding tussen [verweerder] en De Kleine Meierij, zijnde de contractspartijen. De uitleg daarvan dient daarom te geschieden aan de hand van voornoemde Haviltex-maatstaf.'

Het hof houdt dus wel rekening met de schriftelijke contractsbepaling, maar vindt dat de letterlijke tekst slechts een van de factoren is die een rol speelt bij de uitleg van de meerwaardeclausule.

Daarbij heeft het hof ook gekeken naar feitelijke omstandigheden, zoals verklaringen van betrokkenen over de partijbedoeling bij het sluiten van de overeenkomst en de wijze waarop de meerwaardeclausule in het contract is gekomen. Stond de clausule al in het eerste concept van de akte of is deze er pas later in opgenomen?

Partijen waren pas naar de notaris gegaan om de afspraak in de akte vast te leggen nadat ze de afspraak mondeling hadden gemaakt.

Het hof komt dan ook tot een ruimere uitleg dan de letterlijke (taalkundige) uitleg:

'Gegeven deze omstandigheden hebben partijen de meerwaardeclausule zo begrepen/moeten begrijpen dat als er op de percelen grond commerciële ruimte zou komen (zou worden toegestaan), partijen zouden onderhandelen en er meer betaald zou worden aan [verweerder] uit de winst die De Kleine Meierij zou kunnen maken (bestaande uit de waardevermeerdering als gevolg van de mogelijkheid tot ontwikkeling van commerciële ruimte). Waar het hof hierna verwijst naar de meerwaardeclausule dient bij deze uitleg te worden aangesloten.'

In haar conclusie concludeert de A-G tot verwerping van het cassatieberoep.

Wat kunnen wij uit het arrest van het hof en de conclusie van A-G met betrekking tot de inhoud van de meerwaardeclausule afleiden?

De formulering van de inhoud van de meerwaardeclausule (de taalkundige betekenis) is niet het enige element dat bij uitleg aan de orde is. Daarnaast spelen de concrete omstandigheden een belangrijke rol bij het beantwoorden van de vraag welke betekenis partijen over en weer aan de meerwaardeclausule kunnen toekennen.

Hoe moeten we daarmee omgaan in de praktijk?

Naar mijn mening moeten we zoveel mogelijk in de akte/het contract uitschrijven wat de bedoelingen van partijen zijn. Dat kan bijvoorbeeld in een considerans bij de koopovereenkomst van de onderneming of in het vennootschapscontract waarin de meerwaardeclausule is opgenomen, maar ook in de meerwaardeclausule zelf. Men moet daarbij bedenken dat de clausule vaak na jaren pas tot uitwerking komt. In De Kleine Meierij-casus was het na vijftien jaar dat er een beroep op de meerwaardeclausule werd gedaan; bij de overdracht van een agrarische onderneming kan er nog wel langere tijd zijn verstreken sinds het opmaken van het contract en het beroep op de meerwaardeclausule.

Daarbij moet naar mijn mening in ieder geval met de volgende punten rekening gehouden worden:

- Allereerst moet geformuleerd worden wat de concrete meerwaarde inhoudt;
- met welke situatie moet de waarde van het goed bij vervreemding worden vergeleken? Er moet een uitgangspunt zijn, een peildatum.

5. De cassatieklacht strekt niet tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de rechtseenheid of de rechtsontwikkeling.

6. HR 17 juli 2020, ECLI:NL:PHR:2020:701.

- Het goed of het bedrijf waarop de meerwaardeclausule van toepassing is, moet duidelijk worden beschreven.
- Naast de overdrachtsprijs, die lager kan liggen dan marktwaarde⁷ moet ook de objectieve waarde, de marktwaarde dus, worden vastgesteld.
- Daarnaast moet duidelijk beschreven staan wat onder vervreemding moet worden verstaan.
- Geldt bijvoorbeeld de verkoop van een bedrijf van welke opbrengst weer een nieuw bedrijf gekocht wordt, als een vervreemding?
- Argumenten die voor pleiten zijn: de meerwaardeclausule zal gemaakt zijn om de bedrijfsopvolger in staat te stellen een boterham te verdienen, mogelijk ook om werkgelegenheid te waarborgen. Het verdient aanbeveling dergelijke argumenten ook uit te schrijven ter voorkoming van de hiervoor gemelde uitleg-problematiek.
- En als het zo is dat vervreemding met tegelijk de aankoop van een ander bedrijf geen afreken-moment is, geldt dat dan nog steeds als er een heel ander bedrijf voor in de plaats gekomen is en de identiteit van het oorspronkelijke bedrijf geheel verdwenen is of is er dan toch sprake van een vervreemding? Denk aan een vee- en camping bedrijf waar een camping voor in de plaats gekomen is.
- En valt onder vervreemding ook ruilverkaveling of onteigening?
- En wat als de bedrijfsopvolger een langdurig pachtcontract of huurcontract afsluit waarbij hijzelf geen ondernemingsactiviteiten meer ontwikkelt. Moet dit gelijkgesteld worden met een vervreemding?

Zie in dit verband de volgende casus.

Twee broers waren samen eigenaar van een perceel landbouwgrond. Het perceel is aan een van de broers toegedeeld. In de leveringsakte is een meerwaardeclausule opgenomen toepasselijk voor een 'verkoop en/of eigendomsoverdracht van het betreffende perceel binnen 15 jaar'.

Binnen deze termijn is het perceel onteigend door de gemeente. Vervolgens is tussen de broers een geschil ontstaan over de vraag of de meerwaardeclausule ook geldt in het geval van onteigening.

Volgens een van de broers is dat niet het geval, omdat geen sprake is van 'eigendomsoverdracht' maar van 'eigendomsovergang'.

Zowel de rechtbank als het hof oordelen dat de meerwaardeclausule in dit geval zo moet worden uitgelegd dat ook de situatie van onteigening eronder valt⁸. Overigens kwam het hof tot deze uitspraak met toepassing van de hiervoor besproken Haviltex-norm.

Beter was het in deze casus geweest om de eigendomsovergang anders dan door overdracht met

zoveel woorden in de meerwaardeclausule te noemen.

Zoals uit het bovenstaande voorbeeld blijkt, verdient het aanbeveling om in de meerwaardeclausule een definitie van vervreemding op te nemen, bijvoorbeeld: 'onder vervreemding wordt verstaan de verplichting tot levering op grond van een rechtsverhouding'.

Daarnaast zou onteigening expliciet gelijkgesteld aan vervreemding moeten worden. Bovendien zou bepaald kunnen worden dat het aangaan van een langdurige pacht- of verhuurovereenkomst etc. met vervreemding wordt gelijkgesteld.

4. De tijdsduur van de meerwaardeclausule

Een meerwaardeclausule brengt onzekerheid mee voor de partijen bij de overeenkomst.

Voor de bedrijfsopvolger is de onzekerheid gelegen in de omstandigheid dat hij bij bepaalde gebeurtenissen moet afrekenen met zijn medecontractant (en) (bijvoorbeeld zijn vennoten) of diens rechtsopvolgers (erfgenamen).

De gerechtigden tot de meerwaarde hopen ooit de meerwaarde te kunnen 'cashen', maar de mogelijkheid bestaat ook dat het nooit tot een afrekening van de meerwaarde komt (het bedrijf wordt immer voortgezet).

Aan de ene kant moet een onzekere situatie niet te lang duren. Aan de andere kant is het familiebedrijf veelal gelijk aan (een groot deel van) het familievermogen en is het de vraag of dat familiebedrijf inclusief de waardeaan groei ervan uitsluitend aan de bedrijfsopvolger moet toekomen.

Er valt toch iets voor te zeggen om een deel daarvan ook aan de andere familieleden toe te laten komen. Uiteraard speelt hier ook de vraag doorheen hoe men over de wenselijkheid van het bestaan van een legitieme portie oordeelt.⁹

Los daarvan zou ik mij kunnen voorstellen dat wanneer een ondernemer vindt dat ook anderen dan de bedrijfsopvolger in de waardetoename van een onderneming mogen delen, hij onderscheid wil maken tussen de situatie dat een onderneming uit duurzame productiemiddelen bestaat (grond en bedrijfsgebouwen) en de situatie dat het om minder duurzame productiemiddelen gaat.

Bij een agrarisch akkerbouwbedrijf dat uit 150 hectaren landbouwgrond bestaat, zou ik eerder voor een lange termijn kiezen.

Op voorhand is met enige zekerheid te stellen dat na verloop van tijd een waardetoename plaatsvindt. Maar bij een hypermoderne stal die snel aan veroudering onderhevig is, zou een kortere termijn wellicht beter zijn.

Uiteraard kunnen bijkomende omstandigheden tot een ander oordeel leiden indachtig de onder 3 be-

7. Zie hierover A. Verduijn in zijn bijdrage in dit themanummer.

8. Zie Hof Den Haag 11 augustus 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1577.

9. Zie Rapport Legitieme portie, CNR Radboud Universiteit, December 2020, waarin de afschaffing van de legitieme portie wordt bepleit.

sproken uitspraak van Hof Den Haag en de conclusie van de A-G.

5. Een meerwaardeclausule ter voorkoming van een gift

Over dit ontwerp is in het kader van de meerwaardeclausule het meest geschreven.

De klassieke casus: vader (en/of moeder) draagt zijn/haar bedrijf over aan een van zijn/haar kinderen (tegen een prijs beneden de marktwaarde (veelal zodat een rendabele exploitatie nog juist mogelijk is). Is hier een gift in gelegen en zo ja, kan vader (en/of moeder) dat ongestraft doen?

Het recept hiervoor is dat al sinds het standaardarrest van HR 13 februari 2004¹⁰ dat door het opnemen van een meerwaardeclausule het schenkingselement aan een overdracht tegen een te lage waarde kan worden ontnomen, zij het dat het 'sec' opnemen van de meerwaardeclausule niet altijd aan de overdracht het schenkingskarakter ontnemt:

'Het hof heeft weliswaar geoordeeld dat het gebruikelijk is om, ter voorkoming van verzilvering van de meerwaarde door de voortzetting van de zoon, een voor een zekere termijn geldende meerwaardeclausule op te nemen, maar dat is onvoldoende om te kunnen oordelen dat het slechts van de wil van M. afhankelijk is geweest dat een dergelijke clausule achterwege is gebleven. Nu in het debat over deze clausule hooguit expliciet aan de orde is geweest dat te dezen uit vrijgevigheid van de zijde van M. sprake zou zijn geweest, is ook het oordeel van het hof dat Z. niet voldoende heeft bestreden dat het niet opnemen van de meerwaardeclausule op vrijgevigheid berustte zonder nader door het hof niet gegeven toelichting onbegrijpelijk.'

De Hoge Raad oordeelde dus dat allereerst bij de vraag of in de overname een voordeel is gelegen voor de bedrijfsopvolger, het contract dat tussen samenwerkende ondernemers wordt gesloten, bijvoorbeeld het maatschaps- of het firmacontract een belangrijke rol speelt. Het is dus wederom belangrijk dat in dat contract duidelijk geregeld is tegen welke waarde bij uittreden of overlijden van een van de vennoten de onderneming overgenomen kan worden.

Daarbij hoeft men niet te denken aan een concreet bedrag, maar bijvoorbeeld aan het vastleggen van de maatstaven volgens welke er gewaardeerd moet worden door een taxateur met kennis van zaken betreffende het soort onderneming en de regio waarin deze gelegen is. Mogelijk is dat de agrarische waarde, maar dat kan ook een heel andere waarde zijn.¹¹

Daarnaast speelt de redelijkheid en de billijkheid die de relatie der deelgenoten beheerst (art.3:166 lid 3 BW) een cruciale rol.

Deelgenoten met betrekking tot bedrijfsgoederen halen elkaar in het algemeen niet het vel over de neus. Een overname moet in alle redelijkheid gebeuren.

Daarbij spelen naast de overnameprijs ook omstandigheden als de familieverhoudingen een rol, waarbij mogelijk ook andere familieleden dan de bedrijfsopvolger een bron van inkomen hebben uit het bedrijf. Ook de levensvatbaarheid van het bedrijf is van belang evenals de betekenis van de onderneming voor derden.

6. De omvang van de te verrekenen meerwaarde

Wanneer een meerwaardeclausule wordt opgenomen in het vennootschapscontract of andere akte, is het de vraag waaruit de meerwaarde bestaat. Eenvoudig gezegd, kan dat zijn het verschil tussen de verkrijgingsprijs van de koper/bedrijfsopvolger en de vervreemdingsprijs die hij heeft gerealiseerd. Dus, als de bedrijfsopvolger de onderneming voor € 1.000.000 heeft gekocht van de uittreedende vennoot en hij diezelfde onderneming na vijf jaar voor € 1.500.000 verkoopt, is de meerwaarde die verrekend moet worden met de verkoper of zijn erfgenamen, € 500.000.

Maar zo eenvoudig is het meestal niet. Tussen het moment van overname door de bedrijfsopvolger en de vervreemding, zal de bedrijfsopvolger mogelijk verbeteringen aan de onderneming hebben aangebracht met als gevolg een wezenlijke waardevermeerdering van de overgenomen onderneming. Deze verbeteringen die de bedrijfsopvolger heeft gefinancierd, moeten gewaardeerd worden en in aftrek worden gebracht op de meerwaarde. Daarbij moet men ook rekening houden met afschrijvingen op de verbeteringen. Om de kostprijs van de verbeteringen in kaart te brengen, moeten nota's worden overgelegd die het bewijs vormen voor de gemaakte kosten. Dus, als er een meerwaardeclausule wordt opgenomen, is een goede administratie van veranderingen casu quo verbeteringen essentieel.

Voorts is het zo dat de te verrekenen meerwaarde minder kan worden al naar gelang er meer tijd verstrijkt tussen de overname en de vervreemding door de bedrijfsopvolger. Naarmate de tijd verstrijkt, wordt de onderneming steeds meer de onderneming van de bedrijfsopvolger en steeds minder van (de (andere) erfgenamen van) de uitgetreden vennoot. In het vennootschapscontract kan een bepalingen opgenomen worden, waarin de te verrekenen meerwaarde procentueel tijdsevenredig afneemt.

10. HR 13 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN 8284, NJ 2004/653.

11. Zie over het waardebegrip A. Verduijn in zijn bijdrage

in dit themanummer.

7. Toekomstige waardeontwikkelingen

In een meerwaardeclausule moeten ook toekomstige waardeontwikkelingen worden opgenomen. Waar het bijvoorbeeld landbouwgrond betreft, is het goed mogelijk dat op termijn de grond gekocht of onteigend wordt door een gemeente. Ook andere bestuursrechtelijke maatregelen kunnen ertoe leiden dat grond veel meer of minder waard wordt. Als het tot een vervreemding of een onteigening komt, is een belangrijke vraag of en zo ja, welk gedeelte van de vergoeding onder de meerwaardeclausule valt.

Veelal zal in dergelijke situaties de vergoeding die de bedrijfsopvolger krijgt voor een (groot) deel bestaan uit bedrijfs- of inkomensschade. Deze schadevergoeding is meestal niet bedoeld om als meerwaarde te verrekenen, maar om de ondernemer een nieuwe bestaansmogelijkheid te bieden. Om ook zeker te zijn dat dit niet gebeurt, is het aan te bevelen dit expliciet in het contract uit te sluiten. Een dergelijke clausule zou bijvoorbeeld kunnen luiden:

'Door de koper zal nimmer met de verkoper behoeven te worden verrekend hetgeen hij ontvangt uit hoofde van bedrijfs- of inkomensschade (vergoeding van belastingschade daaronder begrepen)'¹²

Toekomstige waardeontwikkelingen kunnen ook veroorzaakt worden door de persoon van de bedrijfsopvolger. Deze kan een positieve, maar ook een negatieve invloed hebben. In art. 6:258 BW is een bepaling opgenomen betreffende onvoorziene omstandigheden. Deze bepaling zou ook op de meerwaardeclausule van toepassing kunnen zijn. De rechter legt hier echter een zware toets voor aan.¹³ Beter is het dus mogelijke toekomstige omstandigheden, zoals arbeidsongeschiktheid, in de meerwaardeclausule op te nemen.

8. Vergoeding voor het geïnvesteerde kapitaal

Een bedrijfsopvolger moet kapitaal investeren als hij een bedrijf overneemt. Het is redelijk als hij voor dat geïnvesteerde kapitaal een vergoeding krijgt. Hetzelfde geldt voor de investeringen die hij doet voor en verbouwing of anderszins investeringen die de waarde van het bedrijf verhogen. Het gaat dus niet om de investering zelf, die kan beschouwd worden als kosten die in mindering op de meerwaarde zelf komen, maar om een vergoeding voor deze investering. In het vennootschapscontract kan men vastleggen hoeveel de eventueel daarover verschuldigde rente is.

9. Conclusie

Een meerwaardeclausule is een onmisbaar instrument wanneer een bedrijfsopvolger niet voldoende financiële middelen heeft of kan verwerven om een onderneming over te nemen. Vooral in de familiesfeer waar bedrijven al generaties in de familie zijn, kan een meerwaardeclausule hierbij goede diensten bewijzen. Het opnemen van een meerwaardeclausule kan consequenties hebben voor de schenk-, erf- en/of inkomstenbelasting (Deze elementen zijn buiten dit civielrechtelijke artikel gehouden.). Aan een meerwaardeclausule zitten wel de nodige haken en ogen.

Mijns inziens moeten in ieder geval (dus niet limitatief opgesomd) de volgende punten in acht genomen worden:

1. De formulering van een meerwaardeclausule vergt uiterste zorgvuldigheid. In de clausule moeten feiten en omstandigheden in kaart gebracht worden die zich in de toekomst kunnen voordoen.
2. Het begrip vervreemding en alles wat daarmee wordt gelijkgesteld, moet duidelijk worden omschreven.
3. Ook het begrip meerwaarde moet duidelijk worden omschreven. Op de meerwaarde komen kosten, investeringen en beloningen daarvoor in aftrek.
4. In een meerwaardeclausule moet een maximum-eindtijd worden afgesproken. Het is wenselijk dat de omvang van de te verrekenen meerwaarde evenredig is aan de tijdsduur die is verlopen sinds de bedrijfsoverdracht. Hoe meer tijd is verstreken sinds de bedrijfsoverdracht des te lager het percentage van de te verrekenen waarde.
5. Of de bedrijfsoverdracht inclusief meerwaardeclausule een gift bevat, moet worden bepaald op het moment van de bedrijfsoverdracht (tijdstip van prestatie).
6. Naarmate een onderneming meer duurzame vermogensbestanddelen omvat, kan de lengte van de werking van de meerwaardeclausule worden verlengd.

12. Zie Modellen voor de Rechtspraak, Verstappen, nr. 1.7.1.16.

13. Zie bijvoorbeeld Hof Arnhem-Leeuwarden, 23 februari 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:1392.